

WOLFGANG HAHN, *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Österreich. Abteilung III. Niederösterreich. Band I. Carnuntum*, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viena, 1976, 213, p.21, pl. fn a-fără de text.

Profesorul Robert Göbl, de la universitatea din Viena, este bine-cunoscut prin contribuțiile substanțiale aduse, în special, la studiul monedelor romane imperiale din sec. al III-lea. În anii din urmă el și-a extins activitatea și la numismatica sasanidă, aducând prețioase lumini și în acest domeniu. În cadrul primei preocupări el a inițiat publicarea Corpusului de monede romane aflate pe teritoriul Austriei (prescurtat în original FMRO). Lucrările conduse de profesorul vienez sînt întocmite de elevii săi și publicarea lor este asigurată, prin Comisia numismatică, de către Academia Austriacă de Științe. Modelul după care este concepută lucrarea, după cum ne-o mărturisește însuși autorul, este cel adoptat de învățații vest-germani.

Într-adevăr, încă din 1956 H. Gebhart, K. Krafft, H. Kùthmann, P. R. Franke și K. Christ, în JNG, 1956, p. 9-71, au elaborat propuneri judicioase de editare a monedelor romane descoperite pe teritoriul Republicii Federale Germania. Pe baza lor a fost publicat pînă acum un mare număr de monografii, cuprinzînd diferite regiuni din teritoriul amintit. Mai mult, modelul a fost preluat și de R. Weiller care, într-un cuprinzător volum, prezintă descoperirile monetare romane de pe teritoriul Luxemburgului.

În acest cadru dr. Wolfgang Hahn, cunoscut mai ales prin publicațiile sale de numismatică bizantină, a preluat, pregătit și publicat monedele descoperite la Carnuntum.

Trebuie să amintim de la bun început că socotim o adevărată performanță faptul de a fi putut prezenta în cele 213 pagini ale lucrării nu mai puțin de 11628 de monede. Dar să examinăm mai întîi planul lucrării.

Într-un cuvînt înainte, R. Göbl prezintă liniile directoare ale lucrării, ca de altfel și ale întregii colecții. Urmează cîteva observații generale ale autorului, succinte și dense, privind materialul monetar aflat în publicații, în colecții publice, în colecții particulare. Se continuă apoi cu planul catalogului, cu explicarea diferitelor prescurtări ce apar în catalog. Un semn înaintea numărului curent ne poate arăta că moneda este pierdută, ilustrată etc., după care urmează numărul curent; apoi nominalul, cu diferitele lui denumiri, abreviate toate; se continuă cu datarea monedei, atelierul monetar, lucrarea sau catalogul de bază care a servit la identificarea monedei, sigla și contramărci, locul în care se află depozitată actualmente moneda și se încheie cu unele observații speciale: variantă, hibrid, fragmentar, perforat etc. Asistăm la o adevărată miniaturizare și codificare ale parametrilor principali ai fiecărei monede, mai exact ale fiecărei categorii de monede, fapt care a îngăduit autorului să condenseze cele peste 11000 de monede în cîte un singur rînd fiecare exemplar.

În ce privește Catalogul monedelor, el este structurat pe trei categorii diferite: cele aflate în așezare și care sînt cele mai numeroase,

peste 10000 exemplare; cele aflate în morminte, în total vreo șapte; spre a se încheia cu tezaurele monedare și ele totalizând vreo șapte asemenea descoperiri. Numărul acestor din urmă se ridică la 997 exemplare.

Este locul să amintim că înaintea Catalogului monedelor din așezare ne este prezentată o foarte utilă privire statistică numerică a monedelor pe împărați, metal și ateliere, barbarizate etc. Ea ne îmbie la interesante comentarii, se pretează la o prezentare grafică prin histogramme, dar cum volumul este conceput numai ca o publicație de material, cel puțin deocamdată, ele nu și-au găsit locul.

Totuși nu putem să nu observăm slăbirea circulației monedare pe la mijlocul sec. al III-lea, fapt observat și în provincia Dacia.

Cu toată bogăția de informații, condensate într-un singur rând pentru fiecare monedă, cred că s-ar mai putea adăuga și altele la fel codificate. Este vorba de greutate, ax și gradul de tocire. Fiecare din aceste date tehnice ne pot fi de folos în studii ulterioare privind metrologia monedelor, studiul emisiunilor, precum și timpul rămas în circulație, oglindit în gradul de tocire. Aceste date tehnice, în special ultimul, au o deosebită valoare în interpretarea economică a monedelor. Loc pentru plasarea lor se află în text, așa cum a dovedit-o G. Dembski, în NZ, 89, 1974, p.8 și urm.

BUCUR MITREA

TOMMASO BERTELE, *Moneta veneziana e moneta bizantina (secoli XII-XV). Venezia e il Levante fino al secolo XV*, ediție îngrijită de Agostino Pertusi, I Storia - diritto - economia, prima parte, Leo S. Olschki, Florența, 1973, p.3-146, VI pl.

Ultima lucrare a ilustrului numismat de la Verona, în egală măsură istoric al Bizanțului și al evului mediu¹, lucrare apărută postum, reprezintă raportul susținut la 1 iunie 1968 în cadrul colocviului desfășurat la Veneția, cu tema care a dat titlul volumului. Este o lucrare de sinteză de mari proporții, în care autorul, la capătul unei îndelungi cariere de cercetător, examinează paralel istoria monetară a celor două forțe ce s-au înfruntat fără răgaz, pe plan economic și politic, secole de-a rândul.

Trăsăturile esențiale ale evoluției paralele a sistemului monetar la Bizanț și la Veneția sînt expuse în studiul propriu-zis (p.3-31). Autorul arată că în vreme ce sistemul monetar venețian era derivat din acela întemeiat de Carol cel Mare, bazîndu-se pe o liră de argint nominală, divizată în 20 solidi, de asemenea nominali, fiecare valorînd cîte 12 dinari de argint, aceștia din urmă efectivi, de mărime, tipuri, greutate și titlu variînd în timp, sistemul monetar bizantin era bazat pe un solidus de aur, monedă creată de Constantin cel Mare, în greutate de 1/72-a dintr-o libră romană, adică 4,55 g, cu titlul 980/1000; această unitate se diviza în 24 keratia (carate) sau silicve, inițial monede efective de argint, apoi cu caracter nominal în raporturi ponderale sau de valoare.